

Digitaliseret af | Digitised by

Forfatter(e) | Author(s):

af Henri Nathansen ; Bearbejdet af Morten Kirkskov.; Nathansen, Henri; 1868-1944; Kirkskov, Morten.; 1963-

Titel | Title:

Indenfor murene

Udgivet år og sted | Publication time and place:

Premiere 2024-01-19, Det Kongelige Teater

Fysiske størrelse | Physical extent:

2 PDF.

DK

Dette manuskript er ophavsretligt beskyttet, og må kun benyttes til personlig brug. Du må dog også bruge manuskriptet i forbindelse med optagelsesprøve på de danske teaterskoler.

Hvis du vil opføre manuskriptet, skal du have samtykke fra rettighedshaveren. Du kan i den forbindelse kontakte fagorganisationen Danske Dramatikere. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

This manuscript is copyright protected and is only for personal use. However, you may also use the manuscript when applying for enrolment at Danish schools of performing arts

If you want to perform the manuscript, you must have the consent of the copyright holder. In that regard, you can contact the Danish Writers Guild. Always remember to credit the author.

INDENFOR MURENE

af

HENRI NATHANSEN

Akt 1 + 2

SPILEMANUS

DET KONGELIGE TEATER
SÆSON 2023/24

Personer:

ADOLF LEVIN, vekselerer

SARA LEVIN, hans hustru

HUGO, deres søn, læge

JACOB , deres søn, grosserer

ESTHER, deres datter

DINA, Jacobs hustru

LILLE SARA , deres datter

MEYER, prokurist hos Levin

JØRGEN HERMING, docent i kulturhistorie

ETATSRÅD HERMING, hans far, bankdirektør

ETATSRÅDINDE HERMING, hans mor

FØRSTE AKT

INTRO: kormusik. Alle ind foran baggrunden. Musik forbi.

(Sara Levin frem på scenen med hushjælpen MARIE)

SARA LEVIN:

Så, nu lidt gelick, lille Marie. Klokken er allerede mange!

MARIE:

Fruen ville jo selv have kødboller. Og de må have deres tid.

SARA LEVIN:

Det må vi alle, lille Marie. Ikke mindst du. – Men når min mand kommer fra kirke, skal maden være klar, ved du. Så må farsen skynde sig lidt mere næste gang.

(MARIE går ud. SARA LEVIN alene).

SARA LEVIN:

Godaften.

Vi er syv og lille Sara. Meyer – min søn Hugo – min søn Jacob – min mand Adolf – mig selv – min svigerdatter, Dina – og Esther.

(MUSIK – Marie og Sara Levin bærer stole ind. Sara stiller Adolfs store stol i midten, og de fylder op derfra. De står ikke på linje endnu, men næsten. Væggene kører på plads.)

(MUSIK SLUT. Man hører HUGOS stemme derude "godaften" og MEYERS stilfærdige "godaften". Der bliver hængt overtøj på knagerne derude. Fra entrédøren kommer først HUGO, lidt efter ham MEYER):

HUGO:

Godaften, mor (kysser moderen) Godaften, Marie. Godaften. Åh, her dufter som i Det gamle Testamente - - af røgelse og kødgryder.

MEYER:

Godaften (hilser ærbødigt. Tager imod knus fra SARA LEVIN) Gut´ Schabbes. (SARA LEVIN fortsætter med at rette an. HUGO og MEYER indtager rummet under det næste, får et glas vin fra bordet, og sætter sig efterhånden)

HUGO:

Alt vel? Alle raske?

SARA LEVIN:

Jo, tak

HUGO:

Far også?

SARA LEVIN:

Ja, gudsketak.

HUGO:

Vi møder med god appetit, mor. Navnlig Meyer.

SARA LEVIN:

Det glæder mig.

MEYER:

Hugo skal altid gøre narrestreger. Jeg fortalte ham, at vi havde så travlt på kontoret, at jeg ikke fik tid at spise til middag.

HUGO:

Helbredet, Meyer!

MEYER:

Helbredet? – *Jeg* kan vente. Forretningen ikke.

HUGO:

Her er dejligt! Når jeg lukker mine øjne, så kunne jeg næsten tro, her var skønt...

SARA LEVIN:

Nå, ligefrem skønt –

HUGO:

Hvis jeg ikke åbnede dem og så, at Meyer var til stede.

SARA LEVIN:

(med et blik mod pigen) Stiege für Seege.

Jeg skammer mig over mine store drenge, Meyer.

MEYER:

Det skal De ikke, fru Levin. Drenge *skal* være lidt uopdragne.

(Man hører JACOBS højrøstede stemme ude i entreen og LILLE SARAs pludren. Stampen af kolde fødder og udbrud af velvære. LILLE SARA kommer ind i alt sit overtøj. SARA LEVIN trækker hende ind til sig, og giver sig til at tage overtøjet af hende. Det næste foregår oveni hinanden i hektisk varme og glæde)

LILLE SARA:

Bedstemor!

SARA LEVIN:

Godaften, godaften, min skat. (Siger ud i entreen) Godaften, Dina –

JACOB:

(Viser sig i døren i kæmpe pels, og forsvinder så ud i entréen igen) God aften!

SARA LEVIN

Godaften, Jacob – velkommen. Nå, min lille Sara - - sikken en kold lille næse - - og de små røde fingre - - (ånder på dem) - - puh! - - Hvordan har lille Nanny det, Dina? (DINA svarer derude: "Hun vokser") – Nå, gudskelov. Kom nu indenfor i varmen, børn – Hugo og Meyer er her. (HUGO og MEYER, siger "godaften" indefra – og de andre udefra entréen). Kom så her, lille Sara, så skal vi varme de små pusselanker – (JACOB ind, hurtig, talende, med en avis i hånden. DINA lidt efter, hen til SARA LEVIN og den LILLE SARA. MARIE gør det hele klar på buffeten under dette. Sørger for at der er vin, så alle kan få et glas)

JACOB:

Godaften, godaften, mor – (kysser hende. Dina siger godaften) – gut ´ Schabbes. – Godaften, Meyer – godaften, Hugo. (skænker vin til sig selv) Sikken kulde – hvad gi´r I mig – 11 minus grader! – Forkøl nu ikke barnet, mor. – Man kører i sporvogn og fryser i sin pels. Hvad gør de stakler, der ikke har pels? – Føl, om barnet har våde fødder, Dina. – Man lader sneen ligge og smelte af sig selv og bruger vores skattekroner til kanoner. – Ah ja, her er lunt og dejligt! – I har det godt? Far også? Din mor, Meyer? Nå, gudskelov. – Og her lugter – ah! Hvad er det, Dina, her lugter af? (DINA snuser). Lad engang Sara! –

JACOB (fortsat):

Hvad er det, Sara? Kan min lille Sara sige far, hvad det er, her lugter af? (SARA snuser) Nå? Hvis du kan sige mig, Sara, hvad det er, her lugter af, så skal du få en blank tiøre af far til din sparebøsse. Nå?

LILLE SARA:

Kødbollesuppe.

JACOB:

Er det rigtigt, mor? – Hører du, Dina, det er rigtigt – kødbollesuppe! Barnet har næse.

HUGO:

Det har hun ikke fra nogen fremmed.

JACOB:

(hører ikke, sætter sig) Ah - det gør godt at få lidt ro. Vi har så meget at lave for tiden. (Til MEYER) Du også? (Venter ikke på svar) Gudsketak. Håber vores omsætning vil stige med det halve. Kender du noget til et firma, Meyer, der hedder P.A. Schou, i Strandstræde, som gør i amerikansk oksefedt - nå ikke? Faul, tror jeg. (Vender sig pludselig om mod Hugo) Hvadbehager?

HUGO:

Jeg sagde ikke noget. Det er jo umuligt, når du er i stuen.

JACOB:

Hvad mener du?

HUGO:

Tavshed er guld, Jacob.

JACOB:

Skal det være vittigt?

HUGO:

Nej, men jeg troede, jeg kunne friste dig.

SARA LEVIN:

Så, Hugo...

JACOB:

Jeg skal måske gå udenfor?

HUGO:

Ikke medmindre du trænger til det.

SARA LEVIN:

(har fået overtøjet af LILLE SARA og fører hende frem) Så! – Nej hvor er du sød og fin i den kjole! Ja, man kan rigtignok se, at du skal blive hos bedstemor i nat. Vis også onkel Hugo det fine skørt – (HUGO beundrer det: Neeej...) Og Meyer - - Meyer skal også se det ...!

JACOB:

Meyer kan ikke tåle at se et skørt, mor!

MEYER:

Meget morsomt –

JACOB:

Kom her, min Sor´che – kom hen til far.

DINA:

(Mens hun hjælper med maden) Jacob...

JACOB:

Lad nu barnet, Dina - Herregud, buk dig ikke - når man er i syvende måned, spiller man ikke akrobat! (LILLE SARA kommer hen, JACOB løfter hende op på skødet) Så – nu alvor! Hvad er 3 og 7?

DINA:

Herregud, Jacob –

JACOB:

Lad nu barnet! – Nå?

LILLE SARA :

10.

JACOB:

Rigtigt! – Og hør så her: Når jeg giver dig en tiøre i den ene hånd og 4 femogtyveører i den anden, hvor meget har du så?

LILLE SARA:

(Ser i sine hænder) Jamen, du giver mig dem jo ikke!

JACOB:

Mageløst! Hører du, Dina? Hørte I? "Du giver mig dem jo ikke" - - nå ja, ret har barnet. (Løfter hende ned) Pyh! - Hvad giver du mig for sprit, Meyer - avanceret i dag med 6 procent. Regner du det for et fint papir?

MEYER:

Fint, fint.

JACOB:

Til 117?

(MEYER trækker på skuldrene)

JACOB:

Kommer du på børsen i morgen?

MEYER:

Ja.

JACOB:

Så mød mig lidt før 2 på trappen. (Rejser sig) Nå ja - for min skyld kan vi godt spise. - Hvornår er synagogen forbi, mor?

SARA LEVIN:

Far må straks være her. Jeg er så bange for ham i det glatte føre. En af jer kunne godt gå med ham fredagaften.

HUGO:

Jeg går jo aldrig i kirke, mor.

SARA LEVIN:

Du kunne godt gøre det for fars skyld.

JACOB:

Det synes jeg også.

HUGO:

Hvorfor går *du* så ikke med far?

JACOB:

Fordi jeg ikke har tid.

HUGO:

Hvis du følte trang, fik du nok tid.

JACOB:

Trang og trang. Jeg har 22 udenlandske breve at ekspedere, og posten venter ikke. – Har jeg ret, Meyer?

MEYER:

Jo-o –

HUGO:

Og det tør du forsvare, Meyer, for den højeste domstol?

MEYER:

Jo. – Hvis det ikke passer mig at bede til min Gud fredagaften på klokkeslæt, men f.eks. bedre lørdag morgen på samme tid, så tror jeg, Vorherre er så klog en mand, at han kan indse, at det kan være ham lige velbehageligt.

JACOB:

Men Esther!

DINA:

Ja, hvor er Esther –

SARA LEVIN:

Esther må være her om et øjeblik –

HUGO:

Shh...

SARA LEVIN:

Der har vi ham!

(Alle kigger hen mod døren. LILLE SARA løber hen mod døren)

JACOB:

Godaften, far!

LILLE SARA:

Bedstefar

DINA:

(vil holde LILLE SARA tilbage) Sara -!

JACOB:

Lad dog barnet!

DINA:

Jamen, hun kan da vente...

JACOB

Lad dog barnet!

(Et øjeblik efter kommer ADOLF LEVIN ind med den lille i hånden. SARA LEVIN går ud efter suppen. ADOLF LEVIN bliver stående lidt indenfor døren, nyder varmen og duften)

ADOLF LEVIN:

Åh -! (Han nikker rundt, god tid) Gut´ Schabbes. (Han går hen og kysser DINA og sønnerne) Godaften, Dina, Jacob, godaften Hugo – godaften – godaften –

LILLE SARA

(rykker i ham) Også mig, bedstefar!

ADOLF LEVIN

(løfter hende op, kysser hende) Også dig, ja, min egen lille Sor´che -!
(Sætter hende ned, gnider sig i hænderne, nyder at alle er samlet) Ja -!
(SARA LEVIN stiller suppeterrinen på bordet. Inden hun serverer tænder hun de to lys på bordet med maden og holder hænderne over flammerne eller foran øjnene og udtaler en lille velsignelse. De andre er lige stille imens)

SARA LEVIN:

Barukh atah Adonai, Eloheinu, melekh ha'olam, asher kidishanu
b'mitz'votav v'tzivanu, l'had'lik neir shel Shabbat. Værsgod!

SARA LEVIN:

(Suppen serveres) Spis nu, mens suppen er varm.

(Der spises suppe og brød. Tid)

ADOLF LEVIN:

Dejlig suppe –

SARA LEVIN:

Gudskelov.

JACOB:

Dejlig!

SARA LEVIN:

Et par boller til, Adolf? (giver tegn til MARIE)

ADOLF LEVIN:

(Idet han rækker tallerkenen) Få nu selv, Sara (MARIE passerer LILLE SARA)

LILLE SARA:

Også mig!

DINA:

Så, Sara –

JACOB:

Lad dog barnet -!

(LILLE SARA får et par boller. Pause. Der spises)

ADOLF LEVIN:

Du var ikke i synagogen, Jacob?

JACOB:

Jeg havde post at besørge.

ADOLF LEVIN:

Det er noget andet. – Blev De færdig med opgørelserne, Meyer?

MEYER:

Jo.

ADOLF LEVIN:

Så kan vi måske senere tale lidt om i morgen?

MEYER:

Med fornøjelse.

SARA LEVIN:

Lidt mere suppe, Meyer?

MEYER:

Nej, mange tak.

SARA LEVIN:

Snik, snak, Meyer – De har jo ikke spist til middag.

ADOLF LEVIN:

Har De ikke spist til middag, Meyer? (Da MEYER smiler undvigende, mens han rækker tallerkenen til SARA LEVIN) Kender De historien om sønnen, som faderen havde lovet en overraskelse, fordi han havde været flittig? – Drengen blev ved med at plage. Så en vinteraften som nu i aften, da drengen lå i sengen, siger han: Hvornår får jeg så den naches far, som du har lovet mig? – Ligger du lunt og rart, spørger faderen. – Ja, siger drengen. – Stik dit ene ben udenfor dynen, siger faderen. Drengen gør det. Lidt efter siger han: Jeg fryser far. – Stik så benet ind igen. – Drengen gør det, og faderen siger: Dér har du din naches! (Alle griner, de fleste har hørt den før) Spis en tallerken suppe til, hvis De er sulten, Meyer

MEYER:

(SARA LEVIN rækker ham tallerkenen tilbage med suppe) Tusind tak –

ADOLF LEVIN:

Der har De Deres naches!

(Alle griner igen. ADOLF LEVIN løfter rødvingsglasset)

ADOLF LEVIN:

Chaim -!

(Ordet chaim gentages dæmpet af de andre. Der drikkes i tavshed.)

SARA LEVIN:

Lidt mere suppe, Adolf?

ADOLF LEVIN:

Nej, tak. *Jeg* har spist til middag.

SARA LEVIN:

Du, Dina?

DINA,

Tak, en lille skefuld –

SARA LEVIN:

Jacob ?

JACOB:

En stor, tak!

LILLE SARA:

Også mig, bedstemor!

DINA:

Du har jo hele tallerkenen fuld.

JACOB:

Herregud, lad dog barnet spise!

SARA LEVIN:

Hugo?

HUGO:

Nej, tak.

ADOLF LEVIN:

Åh – det varmede! – En hundekulde i aften. Gamle Benny Meyer fortalte mig, at isen har lukket for St. Petersburg.

JACOB:

Ja, vi mærker det på fedtet.

ADOLF LEVIN:

Sælger I godt?

JACOB:

Vi tør ikke klage.

SARA LEVIN

De stakler som hverken har mad eller varme

HUGO

De mærker det også på fedtet.

JACOB

Hvad mener du?

HUGO

De tør heller ikke klage.

JACOB:

Skal jeg ønske tøvejr, når jeg har købt billigt og kan sælge dyrt? Og ville det hjælpe, at jeg ønskede tøvejr i Sankt Petersburg? Hvis der ingen syge var, hvad ville du så leve af? Ønsker du dig måske af med din praksis? – Har jeg ret?

ADOLF LEVIN:

Ret og ret? (Tager den sidste sketuld) Vi skal jo alle leve.

(MARIE er under de sidste replikker kommet ind med et par fade med oksebryst og oksetunge og grøntsager, som hun stiller på buffeten)

SARA LEVIN:

Vil ingen ikke have mere? (Alle siger: "nej, tak". DINA og HUGO hjælper til med at rydde af. SARA LEVIN serverer selv kød og grøntsager) Så kommer kødet og grøntsagerne. Tak, Dina. Tak Hugo. Værsgod og tag for jer. Prøv tungen, Dina – det er min egen. Og fedt oksebryst til dig, Jacob. Spis nu. Og lille Sara – et lille stykke kød og en lille bitte klat grønærter –

LILLE SARA:

En stor klat, bedstemor –

DINA:

Sara...

JACOB:

Lad dog barnet!

(ADOLF LEVIN har løftet sit glas og drikker, og standser pludselig, da han får øje på den tomme stol. Får noget galt i halsen. Han vender sit blik mod SARA LEVIN)

SARA LEVIN:

Mangler du noget?

ADOLF LEVIN:

Hvor er Esther?

SARA LEVIN:

Esther må straks være her.

ADOLF LEVIN:

Jamen, hvor er hun?

SARA LEVIN:

Esther er til forelæsning.

ADOLF LEVIN:

(De andre løfter blikket) Forelæsning?

SARA LEVIN:

Ja.

ADOLF LEVIN:

Går Esther til forelæsning?

SARA LEVIN:

Herregud, Adolf –

ADOLF LEVIN:

Hvorfor ved jeg ikke noget om det? Hvad er det for en forelæsning?

SARA LEVIN:

Hun siger, det er om kultur.

JACOB:

Kultur, på en fredagften – meget nødvendigt!

SARA LEVIN:

Ich soll wissen.

ADOLF LEVIN:

Esther går til forelæsning, og jeg hører ikke noget om det. Det skulle en ung pige i min tid have budt sine forældre. Ej – ja!

HUGO:

Alle unge piger går til forelæsning, far.

ADOLF LEVIN:

Også helligaften? (Da HUGO tier) Du har jo studeret, ikke sandt? Det var altså din pligt at passe dine studier. Gik du til forelæsning fredagaften. (Da HUGO trækker på skuldrene) Nå, altså –

HUGO:

Esther er så meget yngre.

SARA LEVIN:

Tyve år – et barn –

ADOLF LEVIN:

Var Hugo mere end tyve år dengang?

JACOB.

Og jeg? Forsømte jeg fredagaften? (DINA, HUGO og SARA LEVIN ordner tallerkner, forbereder at servere dessert) Og du, Dina – gik du til forelæsning, da du var tyve år?

DINA:

Da jeg var tyve år, havde jeg Sara.

JACOB:

Nå, altså – du gik *ikke* til forelæsning.

DINA:

Jeg mener, enhver må gøre, som man føler.

SARA LEVIN:

Rigtigt, Dina –

ADOLF LEVIN:

Og Esther føler ikke noget. Altså går hun til forelæsning.

(MARIE kommer ind med æblekage)

SARA LEVIN:

Et lille stykke oksebryst til, Adolf?

ADOLF LEVIN:

Nej, tak.

SARA LEVIN:

Ærter -?

ADOLF LEVIN:

(han stiller sin tallerken fra sig) Nej.

SARA LEVIN:

Skal ingen af jer andre?

DE ANDRE:

Nej, tak.

SARA LEVIN:

Meyer?

MEYER:

Nej, mange tak.

SARA LEVIN:

Så kom med kagen. (MARIE og DINA er i gang)
(Nogle nervøse øjeblikke går, mens SARA LEVIN skærer kagen, og der
tales om hvor dejlig den er. Så kommer ESTHER ind i overtøj, rødmosset,
munter)

ESTHER:

Godaften! (Hun går hen til moderen, kysser hende, smager lige kagen)
Godaften! (Hen til faren, der bøjer hovedet tilbage, så hun kysser ham
på panden)

LILLE SARA:

Esther!

ESTHER (fortsat):

Godaften, far. (Nikker rundt til godaften, idet hun tager overtøjet af, MEYER rejser sig galant og vil hjælpe) Bliv nu siddende Meyer, jeg kan meget bedre selv. (Da MEYER absolut vil hjælpe giver hun ham tøjet, som han henrykt og lidt ubehjælpstomt bringer ud, han taber noget af det) Du taber det hele på gulvet, Meyer! (Hun griner og løber hen til MEYER. De bukker sig samtidig, ansigterne berører hinanden. ESTHER tager et glas vin, sætter sig lidt derfra og pakker sine bøger ud) Tak!

SARA LEVIN:

Skal du ikke have noget at spise?

ESTHER:

Jeg kan ikke.

ADOLF LEVIN:

Selv om man ikke kan spise, kan man vel sige undskyld, når man kommer for sent til spisetid. – Hvor har du været?

ESTHER:

Ude.

ADOLF LEVIN:

Er det et svar?

ESTHER:

Jeg har været til forelæsning.

ADOLF LEVIN:

Hvor?

ESTHER:

På universitetet.

ADOLF LEVIN:

Om hvad?

ESTHER:

Det er virkelig ikke sådan at sige -

HUGO:

Så Esther -

ADOLF LEVIN:

Om hvad, spørger jeg!

SARA LEVIN:

Så, Adolf -

ESTHER:

Kultur.

ADOLF LEVIN (ser rundt):

Er kultur ikke opdragelse? - Nå, ja - min "frøken datter" går altså til forelæsning om opdragelse. - Hvad hedder den professor, med forlov, som vil lære dig opdragelse?

ESTHER:

Det er ikke nogen professor.

SARA LEVIN:

Så, Esther -

ADOLF LEVIN:

Hvad hedder han, spørger jeg!

ESTHER (lidt efter):

Dr. Herming.

(Der bliver et øjeblik stilhed. ADOLF LEVIN ser hen på sin kone, så på ESTHER. Så vender han sig til HUGO)

ADOLF LEVIN:

Herming? – Kender du den doktor Herming?

HUGO:

Af navn, ja.

ADOLF LEVIN:

Kender du ellers noget til ham? – Hvem han er søn af?

HUGO:

Nej.

ADOLF LEVIN:

*Jeg kender en Herming – ikke sandt, Meyer? Jeg kender flere. Den gamle I.A. Herming i Horsens, fars gode ven – jo, tak. Og hans søn, etatsråden, direktør for Lånebanken, fint papir. Vi gik i skole sammen. Han kom i mine forældres hus. Vi var dus. Og da jeg så efter fars fallit tog herover og i min nød gik til ham i banken, ved I så, hvad han svarede mig? "Vi vil ingen jøder have her i banken!" – Fin mand, ikke sandt – fint navn, ikke sandt, Meyer? - *Pjalt!* (Kort tavshed. Han lægger servietten sammen, siger så) Er der ingen, der skal have mere? (Da der svares nej tak, rejser han sig) Velbekomme.*

(De rejser sig alle. MARIE, DINA og SARA LEVIN hjælpes ad med at tage af bordet og bære ud. ADOLF LEVIN trækker sin stol væk og sætter sig med avisen. JACOB har taget LILLE SARA i hånden og går med hende hen til faderen for at forsøge at sprede skyerne. HUGO og MEYER har sat sig igen. Da LILLE SARA er i nærheden af ADOLF LEVIN, siger JACOB til hende)

LILLE SARA :

Bedstefar!

JACOB:

Hvad siger du så til bedstefar?

LILLE SARA :

(rækker munden frem) Tak for mad, bedstefar.

ADOLF LEVIN:

(kysser hende) Velbekomme dig, min lille Sor'che. – Skal du sove hos bedstefar og bedstemor i nat?

JACOB:

Nå, hvad siger du?

LILLE SARA :

Ja, hvis du så vil huske at putte tiøren i sparebøssen –

ADOLF LEVIN:

Hvad for en tiøre?

LILLE SARA :

Den far lovede mig før, da jeg gættede på kødbollesuppe.

JACOB:

Hører du, Dina – barnet! (Fortrolig til faderen) Da vi kom her ind før, og jeg spurgte hvad her lugtede af, lovede jeg hende – hvis hun kunne gætte det – en tiøre –

LILLE SARA:

En blank, far –

JACOB:

En blank, ja – mageløst! (Til faderen, der sidder med den lille på skødet)
Har du set, at sprit er avanceret 6 procent?

ADOLF LEVIN:

Jeg hørte det i synagogen.

JACOB:

Hvad giver du mig! Havde vi beholdt, hvad vi købte den gang, Meyer! Du har dog ellers næse.

ADOLF LEVIN:

Ingen har den bedre her på børsen.

MEYER:

Efter Dem, hr. Levin.

JACOB:

Hørte du ellers noget nyt derhenne?

ADOLF LEVIN:

Gamle mægler Wulff er død. Åh ja, vi bliver gamle, lille Sor´che –

HUGO:

Nå, hvis alle havde dit helbred –

JACOB:

Bank under bordet! (Han og LILLE SARA banker under buffetbordet) Bank under bordet, Dina! (DINA, der er på vej mod entreen, løber tilbage og banker under bordet) Så Dina, ikke springe sådan rundt i din tilstand. (Dina går ud. ADOLF LEVIN løfter den lille SARA op, kysser hende og sætter hende fra sig. Hun sætter sig et sted og falder i søvn. Der er nu i stuen: ADOLF LEVIN, HUGO, JACOB, ESTHER, MEYER og LILLE SARA . ADOLF LEVIN har taget en af de bøger, som ESTHER lagde fra sig. Pludselig studser han, ser hen på Esther. De andre ser på ham)

ADOLF LEVIN:

Jørgen Herming –

(ESTHER rejser sig med et sæt og går hurtigt frem forbi faderen og vil tage bogen. De kæmper lidt om den og ADOLF LEVIN vinder. ESTHER går)

ADOLF LEVIN:

Hvor skal du hen?

ESTHER

Ind til mig selv.

ADOLF LEVIN:

Du bliver væk når din familie kommer her, og når du så endelig kommer, så går du! Er dét kultur!

JACOB

Lad hende, far -

ESTHER:

(vender sig pludselig) Jeg gider ikke mere høre den snak om kultur!

HUGO:

(rejser sig) Esther!

ESTHER:

Derfor går jeg.

ADOLF LEVIN:

Du bliver!

(ESTHER skal til at gå, standser så)

JACOB:

Nydelig opførsel!

ESTHER:

Pas dig selv.

ADOLF LEVIN:

Jørgen Herming står der på bogen. – Kender du den mand? Jeg mener – Herming er ikke et navn som Hansen eller Petersen. Ved du, hvem han er, din Hr. doktor? Hvem han er en søn af?

ESTHER:

Ja.

ADOLF LEVIN:

Af hvem?

ESTHER:

Af den mand, du omtalte så smukt før.

HUGO:

Så, Esther –

ADOLF LEVIN:

Så forbyder jeg dig at gå til de forelæsninger igen.

ESTHER:

Forbyder?

ADOLF LEVIN:

Ja.

ESTHER:

Det kan du ikke.

ADOLF LEVIN:

Det skal jeg vise dig.

HUGO:

Så, far –

JACOB:

Lad det nu være nok –

ESTHER:

Du forbyder mig at gå til en forelæsning, fordi den mand, jeg hører, har en far, der måske har fornærmet dig for en menneskealder siden – sådan er I!

ADOLF LEVIN:

Jeg forbyder dig at gå til forelæsning, ja, fordi den mand har en far, der har skadet og skader mig og andre jøder den dag i dag. Fordi den mand har en far, der hader dine trosfæller af et godt hjerte, derfor forbyder din far dig at høre hans søn. Sådan er vi, ja! (Kaster bogen fra sig mod ESTHER, griber avisen og er dækket bag den under det følgende)

ESTHER:

Og det sidder tre voksne mennesker og hører rolig på! Du synes som far, ikke sandt, Jacob – ja, selvfølgelig! Og du, Meyer – du tier og samtykker – som altid. Men du Hugo, der dog er vant til at komme blandt mennesker – (Da JACOB vender sig) - andre mennesker, ja – sig dog, at det er vanvid!

HUGO:

Nå, lige frem vanvid –

JACOB:

Kald det blot vanvid – så er jeg også vanvittig!

ESTHER:

Det ved jeg. Derfor spørger jeg dig ikke.

HUGO:

Jeg mener – enhver kan have ret ud fra sine forudsætninger. Far fra sine – du fra dine.

ESTHER:

Jamen, hvem har det fra dine?

HUGO:

Ja, hvem?

ESTHER:

Ja, hvem – hvem! Du ved det jo – så sig det! (Da HUGO tier med et skuldertræk) Nej – her siger man ikke noget – kun tavshed –

JACOB:

Hvem siger ikke noget? Er det mig? – Ja, jeg bryder mig ikke om, at du smiler overlegent. Vi forstår ikke noget, vel, fordi vi ikke går på universitetet og hører foredrag af en hr. Herming, men passer vores forretning, så vores børn en gang med Guds hjælp kan blive bedre jøder end du. Jeg har ikke studeret, men jeg har dog en net lille omsætning på godt og vel 300.000. Kalder du det vanvid, så takker jeg Gud for mit vanvid.

ESTHER:

Grusomt –

JACOB:

Lad være med at ryste på det hoved!

HUGO:

Lad hende, Jacob –

ESTHER:

Grusomt -!

JACOB:

Hvad er det, der er grusomt? Er det det, at din familie er her fredagften, og din mor sappler sig af med kødbollesuppe og oksebryst for vores skyld, og vi har det hyggeligt og for os selv – er det dét, der er grusomt?

ESTHER:

Ja.

ADOLF LEVIN:

(rejser sig pludselig) Nu er der talt nok om den ting! (Lægger avisen)
Færdig! (Han går mod baggrunden over mod herreværelset. Standser, da han ser den LILLE SARA.) Barnet sidder dér og sover, Jacob. (I det samme kommer DINA og SARA LEVIN ind fra entreen.) Lad barnet komme til ro – klokken er mange. (JACOB løfter forsigtig den lille, der stadig sover, og bærer hende, fulgt af DINA og SARA LEVIN ind i sovekammeret. ADOLF LEVIN henne ved døren til herreværelset) Har De tid et øjeblik, Meyer?

MEYER:

(hurtig op, derhen) Med fornøjelse –

ADOLF LEVIN:

(lader MEYER gå foran sig) Værsgod.

MEYER:

Tusind tak.

(De forsvinder. HUGO og ESTHER er nu alene. ESTHER vil gå)

HUGO:

Kom lidt her, Esther.

ESTHER:

Hvad vil du?

HUGO:

Kom nu - -

(Han tænder en smøg og trækker væk fra rummet, ESTHER kommer med ham, og de ryger sammen)

HUGO:

Du spurgte mig før om, hvem jeg syntes, der havde ret – du eller far? Det har du, selvfølgelig – det behøvede du jo ikke spørge om. Når jeg svarede undvigende, så var det af en grund, som du bør kunne forstå, selv om du ikke kan føle det samme som jeg. Far og mor har som de fleste mennesker på deres alder ikke andet end hjemmet her og os børn og de her fredagfter, hvor vi er sammen, og Sara skal blive hos dem om natten, og der overhovedet slet ikke er andet til for dem i verden. Det er altså en fest, en slags højtid ja, som vi ikke må forstyrre, selvom det ikke betyder det samme for os som for dem.

ESTHER:

Ja, ja – det ved jeg –

HUGO:

Så kom du altså her ind i stuen. Du så, at vi sad midt i maden, men du bad ikke så meget som undskylde... Du kender jo far lige så godt som jeg. Han elsker at have os alle omkring sig – han ville gøre hvad som helst for enhver af os – men han forlanger respekt. Ikke af storhed, ikke af dum stædighed – men fordi loven siger, at man skal ære sin fader og sin moder, og *han* altså har lært at forstå den på sin måde.

ESTHER:

Også af storhed –

HUGO:

Nå ja, herregud –

ESTHER:

Dumhed også.

HUGO:

Det kan man ikke sige.

ESTHER:

Hvad kalder du da det, han før sagde om Herming?

HUGO:

Herming -?

ESTHER:

Jørgen Herming, ja.

HUGO:

(med et skuldertræk) Fædrenes skyld -

ESTHER:

Altså nonsens.

HUGO:

Måske.

ESTHER:

Skal jeg hade et menneske, fordi min far og hans far er fjender?

HUGO:

Jeg hverken elsker eller hader Jørgen Herming. Jeg kender ham ikke.

ESTHER:

Du kender ham ikke, nej - du kan altså ikke have noget imod ham?

HUGO:

Ikke andet altså end at han er en søn af den gamle.

ESTHER:

Som du heller ikke kender.

HUGO:

Nej, men -

ESTHER:

Men hvad?

HUGO:

Men jeg bryder mig oprigtig talt heller ikke om det.

ESTHER:

Nej, for du er som de andre. I forlanger, at andre skal elske jer –

HUGO:

Forlanger vi, at andre skal elske os?

ESTHER:

Men I vil selv have lov til at hade.

HUGO:

At du gider!

ESTHER:

Sådan er I.

HUGO:

Hvem er I? Er det far og mor og mig og Jacob? Hvorfor hedder vi pludselig I? Det ærgrede også mig før, da du sagde: sådan er I! Det lød, som om vi ikke mere var lige så gode som visse andre.

ESTHER:

Visse andre – der ser du!

HUGO:

Hvad ser jeg?

ESTHER:

Tror du ikke, jeg ved, hvem du sigter til?

HUGO:

Hvem sigter jeg til?

ESTHER:

Du tænkte måske ikke på Jørgen Herming?

HUGO:

Jeg tænkte på mange andre. Du har jo også selv engang tænkt og følt som jeg.

ESTHER:

Det er længe siden.

HUGO:

Et semester måske.

ESTHER:

Hvad mener du?

HUGO:

Ingenting –

ESTHER:

Jeg følte det før, da jeg kom herind. Far sidder der i midten, og troner over familiesuppen. – Jeg var henrykt, da jeg gik derude i kulden med sneen piskende mig ind i ansigtet. Der var noget andet – noget trodsigt – noget, jeg måtte igennem - dejligt, dejligt var det, friskt og åbent og alting! – Så kom jeg her ind. Og jeg syntes med ét, at alting var rykket et århundrede tilbage, og at verden stod stille mellem væggene, hvor Meyer har smilet på samme måde fra evigheden af, og Dina har måbet, og du tier stille, og fars ord svæver som Herrens ånd over vandene. Ingen luft, ikke én fremmed lyd, slet ingen verdens ting. – Det døde Hav - - ja, det tænkte jeg - - Det døde Hav –

HUGO:

Det var en smuk tanke.

ESTHER:

Smuk eller ikke smuk – jeg tænkte det.

HUGO:

Nå ja, du tænkte det.

ESTHER:

Ud – væk – væk! – det tænkte jeg!

HUGO:

Hvorhen?

ESTHER:

Hvorhen -

(HUGO ser lidt på hende og siger stille)

HUGO:

Jeg føler det helt anderledes. Når jeg færdes ude i byen mellem mennesker og det, du kalder verden, så kan jeg pludselig komme til at længes hjem – her hjem. Og når jeg så kommer ind, så er jeg hjemme. Jeg kan ikke forklare dig, hvad det er, der gør det – men det, som du kalder familiesuppe, og at verden står stille, og Dina måber, det hører med. Jeg kan godt se og forstå, at der er andet til – jeg kan befinde mig godt mellem andre, hvad enten de er kristne eller hedninger – jeg kan synes at andre er både finere og kønnere, og at livet andre steder er friskere, mere festligt måske. Men jeg véd ikke - her er noget, som er anderledes – hvad skal jeg sige – *beslægtet* – og som jeg ikke ville bytte og altså heller ikke *har* byttet for andet. –

HUGO (fortsat):

Når jeg sidder her som nu i aften og hører fars ord svæve over vandene, som du siger, og mor, der er nervøs for sine kødboller, og Jacob, der råber mod himlen om sprit og omsætning - ja, hvis det var udenfor de her vægge, så ved jeg ikke - men her hører det nu engang hjemme. Og her hører jeg også selv trods frisind og fremskridt og nye tider og alting - her hører jeg også selv hjemme med noget i mig, som du gerne må kalde vanvid og familiesuppe - men Det døde Hav, Esther, det er det ikke -

(ESTHER er standset under slutningen af HUGOS ord. Pludselig skjuler hun ansigtet i sine hænder)

HUGO:

Hvad er der, Esther?

ESTHER:

Ikke noget.

HUGO:

Sig det nu.

ESTHER:

Det kan jeg ikke.

HUGO:

Er det dét med far?

ESTHER:

Nej -

HUGO:

Hvorfor græder du?

ESTHER:

Jeg græder ikke - - nej, du må ikke grine - jeg er så - så! Men det, du sagde om det derhjemme, og det jeg -
Jeg kan ikke, Hugo - jeg ved ikke - jeg tør slet ikke tænke -

HUGO:

Hysss - -

(JACOB kommer listende ind, fulgt af DINA og SARA LEVIN. Han vender sig, mens han samtidig tysser på kvinderne, der taler sammen, idet de stille lukker døren)

JACOB:

Hyss - - Dina - - gå ikke på hælene - - og tal ikke ustandseligt. Så! Hun var lidt træt, de mange mennesker og den megen mad. Du propper barnet Dina -

DINA:

Gør jeg?

JACOB:

Gør jeg?

DINA:

Nå, så propper jeg barnet.

JACOB:

Når jeg siger, du propper barnet, så propper du barnet. Vi kan ikke alle lige med det samme veje 140 pund -

DINA:

139 -

JACOB:

Nå, 139 pund levende vægt er også meget net – efter omstændighederne! (Han ler voldsomt over sit vid, kysser DINA, der lykkelig modstræbende giver efter) Hør nu her! Kan du så sige mig, Dina, hvad der vejer mest - 140 pund af - lad os sige - de *letteste* kinesiske hønsefjer - og 140 pund af det *sværeste* amerikansk fedt?

DINA:

Nu vil du narre mig, Jacob.

JACOB:

Selvfølgelig ikke nej! Nå, hvad vejer så mest?

DINA:

Fedt, naturligvis.

JACOB:

(strålende) Naturligvis! – *Du* vejer mest, Dina. – Gid mine børn må arve din vægt og min smule forstand! (Ser på uret) Nå Kinders, lad os så komme af sted.

SARA LEVIN:

Skal det allerede være?

JACOB:

Klokken bliver mange, inden vi kommer hjem, og pigen sidder oppe hos lille Nanny. – Går du med, Hugo? – Sig så godnat, Dina –

(SARA LEVIN går hen til døren i baggrunden. DINA siger farvel til ESTHER, derefter siger JACOB farvel til hende. DINA og JACOB går da hen til SARA LEVIN og siger godnat. MEYER og ADOLF LEVIN kommer ud fra herreværelset)

JACOB:

Går du med, Meyer?

ADOLF LEVIN:

Skal det allerede være?

(Der hilses og takkes og siges farvel. SARA LEVIN kommer med en pakke
henne fra buffeten)

SARA LEVIN:

En bid æblekage til lille Nanny –

JACOB:

Må hun spise den i aften, Hugo?

HUGO:

Hvis du absolut *vil* slå barnet ihjel –

(De går ud i entreen, SARA LEVIN og ADOLF LEVIN følger dem. HUGO
venter til sidst)

HUGO:

Godnat, Esther.

ESTHER:

Godnat, Hugo.

HUGO:

Der er ikke noget, jeg skal hjælpe dig med?

(ESTHER ryster tavs på sit hoved)

JACOB:

(derude) Kom så, Hugo!

HUGO:

Sov godt

ESTHER:

Tak.

(Han går. Man hører dem alle takke og sige godnat derude. Så bliver der stille. ESTHER er alene et øjeblik. SARA LEVIN og ADOLF LEVIN kommer ind. ADOLF LEVIN går så hen mod herreværelset. I døren vender han sig)

ADOLF LEVIN:

Går du til ro?

SARA LEVIN:

Lige straks, ja.

ADOLF LEVIN:

Jeg kommer snart –

(ADOLF LEVIN går ud. SARA LEVIN giver sig til at ordne sølvtøjet. ESTHER sidder et sted i rummet)

ESTHER:

Mor?

SARA LEVIN:

Ja?

ESTHER:

Jeg ville gerne tale lidt med dig.

SARA LEVIN:

Tal væk, min pige.

ESTHER:

Vil du ikke godt komme her hen?

SARA LEVIN:

Jo. Så sætter vi os her hen et øjeblik.

(Sætter sig ned ved siden af ESTHER) Ah, det gjorde godt!

Nå, hvad er der så, mit barn?

ESTHER:

Mor - der er sket noget nu i aften, før da jeg gik hjem - noget vi er nødt til at fortælle far, men jeg kan ikke - det er noget glædeligt, lykkeligt, mor, og alligevel ville jeg ønske, at alting var anderledes -

SARA LEVIN:

Hvad er der, barn!

ESTHER:

Far vil ikke kunne fatte det - aldrig tilgive det måske -

SARA LEVIN:

For Guds skyld, hvad er der!

ESTHER:

Jeg har forlovet mig med Jørgen Herming!

SARA LEVIN:

Hysss - - - (Hun ser forfærdet over mod hvor ADOLF LEVIN gik ud) For Gud i himlens skyld, barn! Det mener du ikke? Esther, Esther dog! Hvad sagde *jeg*, da du bad mig om du måtte gå til den forelæsning: En Herming, det er ikke noget for dig, Esther - husker du? Hvem fik ret?

ESTHER:

Mor!

SARA LEVIN:

Det *kan* du ikke. Det kan du ikke gøre. Du kender far – en Herming hans svigersøn – vorherrebevares. Og det skal jeg hjælpe dig med? Aldrig. Det *kan* jeg ikke, Esther. Jeg skulle gå til far og fortælle ham, at hans datter havde forlovet sig med en søn af etatsråd Herming –

ESTHER:

Ja, mor –

SARA LEVIN:

Aldrig.

ESTHER:

Du må, mor.

SARA LEVIN:

Jeg tør simpelthen ikke –

ESTHER:

Nogen må jo sige det.

SARA LEVIN:

Så sig du det.

ESTHER:

Jeg kan jo ikke. Du så det nu før ved middagen. Jeg kan ikke tale med far –

SARA LEVIN:

Men jeg kan?

ESTHER:

Ikke fordi jeg er bange. Jeg kan bare ikke. Jeg har aldrig kunnet tale med far –

SARA LEVIN:

Esther -!

ESTHER:

Far kan ikke føle -

SARA LEVIN:

Forsynd dig ikke -

ESTHER:

Ikke forstå da.

SARA LEVIN:

Ved du, hvad far føler? - Ved du, hvad far forstår? Er det et under, at en mand på hans alder ikke forstår, at hans datter kan gøre ham den sorg - ja, sorg er slet ikke ordet! Ved du, hvad han vil sige når jeg kommer? "Hvem har givet Esther lov til at gå til den forelæsning? Det har du!" "Hvem har vidst det og holdt det hemmeligt for mig? Det har du!" "Hvem har altså skylden? Du!"

ESTHER:

Nu må du ikke gøre mig så fortvivlet.

SARA LEVIN:

Ved Gud, barn, jeg gjorde gerne alt for din skyld.

ESTHER:

Så gør det.

SARA LEVIN:

Alt andet. Bare ikke det. (Der er et øjeblikks stilhed) Du må gøre det forbi, Esther.

ESTHER:

Mor!

SARA LEVIN:

Det har man dog hørt før.

ESTHER:

Kalder du det at hjælpe mig?

SARA LEVIN:

Nå ja –

ESTHER:

At du kan sige sådan.

SARA LEVIN:

(griber hendes hånd, trækker hende ind til sig) Så – så – min egen lille Esther - - du er ung, og jeg er gammel - - du taler, som *du* føler, og jeg taler, som *jeg* føler. Skal jeg klappe dig og kysse dig og lyve for dig og sige, hvor glad jeg er? Ville du hellere det? – Så min skat, min egen skat – vær nu rolig – far kan komme hvert øjeblik – for Guds skyld! – Jeg kan ikke tale med far nu – jeg ved ikke, hvor jeg skulle begynde, og hvor jeg skulle ende – jeg ville bare stå der, forfjamsket, og sige jeg ved ikke hvad. – Lad os sove på det, mit barn – jeg må have lov til at sove på det, ikke sandt – jeg sover ikke i nat. – Kan du huske den gang med Hugo – det var ikke engang et barn af etatsråd Herming – han gjorde det dog forbi for fars skyld. Ja – ja – jeg ved det – det er ikke mere som i mine unge dage – alle gifter sig jo nu med hinanden. Men far forstår det altså ikke – at *hans* barn – han forstår det ikke - -

ESTHER:

Han må forstå det.

SARA LEVIN:

Må?

ESTHER:

At tiden er en anden.

SARA LEVIN:

Ah, ja –

ESTHER:

Menneskene anderledes.

SARA LEVIN:

Desværre.

ESTHER:

Han *skal* forstå det.

SARA LEVIN:

Skal! Hvad vil det sige, Esther – *skal* – vær dog ikke barnagtig. Hvad vil det sige, at vi gamle mennesker *skal*? Gør vi det derfor? Vi *kan* ikke. Hvis du siger til mig at der er noget, du ikke forstår, og jeg så siger: du *skal* – forstår *du* det så?

ESTHER:

Du forstår mig dog, mor.

SARA LEVIN:

Gør *jeg*?

ESTHER:

Når jeg siger dig, at –

SARA LEVIN:

At hvadfor noget?

ESTHER:

At...(hun bøjer sig ind til moderen)

SARA LEVIN:

Nå, ja – (hun lægger hånden på sit bryst) – her forstår jeg dig måske – (peger på sin pande) men her? Jeg kender ikke din doktor. Han er måske en pæn ung mand – en klog og fin mand måske også – - jeg kender ham ikke. Du har forlovet dig med en mand, som du vel kender og synes om. Kender *jeg* ham derfor? Jeg kan kun sige dig, at lige så henrykt jeg ville være på dine vegne, hvis det var en af vore, lige så ondt gør det mig, at jeg ikke nu kan være glad. Er det et under? Og når jeg tænker på alt det, der nu vil komme, så ved jeg ikke, om jeg ikke hellere ville ønske –

ESTHER:

Mor –

SARA LEVIN:

Nej, nej, min skat, mit eget velsignede barn – jeg ville slet ingenting hellere ønske! Herren må hjælpe os. (Man hører nogen rejse sig i herreværelset) Så – nu rejser far sig. Skynd dig Esther, og gå, inden far ser dig. Jeg siger ikke noget i aften –

ESTHER:

Godnat, mor –

SARA LEVIN:

Ikke i aften. Godnat.

(ESTHER går hurtig ud i baggrunden. SARA LEVIN rejser sig)

SARA LEVIN:

Så er den fred forbi –

(ADOLF LEVIN kommer ind fra herreværelset. SARA LEVIN har givet sig til flytte stolene på plads)

ADOLF LEVIN:

Er du ikke i seng?

SARA LEVIN:

Jeg har haft lidt at ordne.

ADOLF LEVIN:

Er Esther gået til ro?

SARA LEVIN:

Ja. Hun bad mig hilse -

ADOLF LEVIN:

Tusind tak. Hun gør os ære -

(Han vender sig i døren til gangen)

ADOLF LEVIN:

Kommer du?

SARA LEVIN:

Ja.

(SARA LEVIN sætter en stol lidt hårdt fra sig)

SARA LEVIN:

Åh! -

ADOLF LEVIN:

Hysss, Sara - - barnet - -

ANDEN AKT

(Levins arbejdsværelse. To dage senere. ADOLF LEVIN i sin kontorstol på hjul har en liste liggende foran sig, som han gennemgår og afkrydser. MEYER, som sidder ret op og ned på en almindelig stol, skriver op i en notesbog. MEYERS overfrakke og høje hat ligger på en stol)

ADOLF LEVIN:

Og endelig er der så 14.000 4½ Hypotek 2.serie til enkefru Melchior, Østbanegade – har De det?

MEYER:

14.000 4½ Hypotek – jo.

ADOLF LEVIN:

Måtte foreningen ikke overtage et par ejendomme ved terminen?

MEYER:

Tre. To på Øster- og en på Nørrebro.

ADOLF LEVIN:

Men De anser det dog stadig for et fint papir, som vi trygt kan anbefale?

MEYER:

Absolut.

ADOLF LEVIN:

Hvad står de i?

MEYER:

92 ¼.

ADOLF LEVIN:

Så læg en ¼ på. Hun har råd til at betale.

MEYER:

Meget gerne.

ADOLF LEVIN:

Så er der 20.000 4% Østifter til et dødsbo ved overretssagførerne Storm & Nielsen. Husker De kursen?

MEYER:

91½ à ¾ .

ADOLF LEVIN:

Notér den fineste pris. Det er nye kunder.

MEYER:

Meget gerne.

ADOLF LEVIN:

Købte Jacob sprit i går?

MEYER:

Han købte dampskibe.

ADOLF LEVIN:

Bare han ikke brænder sig.

MEYER:

Jeg anser sprit for mere brandfarligt.

(Lille pause)

ADOLF LEVIN:

Og så til slut: Rentier Brask 18.000 Kreditbank. Men brug Deres næse, Meyer. Er der stemning, så vent til efter noteringen. Så plejer den at svinge.

MEYER:

Jeg ville ikke være bange for at *baisse* det papir.

ADOLF LEVIN:

Virkelig?

MEYER:

Banken har overanstrengt sig i år.

ADOLF LEVIN:

Rygter, Meyer.

MEYER:

Rygter er også penge værd.

ADOLF LEVIN:

Når de er sande, ja.

MEYER:

Hvad er sandhed? – Det, folk tror på.

ADOLF LEVIN:

Ja tak, Meyer. Så var der ikke mere. – Vil De ryge?

MEYER:

Mange tak.

(Han byder MEYER en cigar. Får øje på MEYERs hat)

ADOLF LEVIN:

Er det Deres hat, Meyer?

MEYER:

Jo.

ADOLF LEVIN:

Høj hat? Går De med høj hat?

MEYER:

Med Deres tilladelse, jo.

ADOLF LEVIN:

Jeg mener – det er første gang, jeg ser det. Er der noget særligt? (Da MEYER forvirret trækker på skuldrene) Jeg mener begravelse eller lignende?

MEYER:

Vorherrebevares.

ADOLF LEVIN:

Nå ja, undskyld - Ja, Meyer, så skal De ikke lade Dem opholde længere, men gå Dem en tur i det gode vejr - med den høje hat.

MEYER:

(lidt efter) Undskyld, hr. Levin –

ADOLF LEVIN:

Er der noget, De har på hjerte?

MEYER:

Jeg ved ikke, om jeg turde bede hr. Levin om et øjeblikks samtale?

ADOLF LEVIN:

Med fornøjelse. (Byder ham tage plads) Værsågod.

MEYER:

Tusind tak.

(De sætter sig. Der er et øjeblikks stilhed)

MEYER:

Hr. Levin må undskylde, men da De selv spurgte, hvorfor jeg i dag går med høj hat, så ville jeg altså gerne tillade mig en forklaring -

ADOLF LEVIN:

(Da MEYER tier) Genér Dem ikke, Meyer.

MEYER:

Det er en sag, som falder mig meget vanskelig, hr. Levin, og De vil måske finde det påtrængende, men jeg har i de sidste år tænkt meget frem og tilbage uden dog at kunne bekvemme mig Nu var hr. Levin til nytår så venlig at give mig prokura og forhøje min gage, og jeg har selv i årenes løb ved sparsommelighed og lidt fornuftig spekulation lagt en lille skilling til side. Jeg har ganske vist min mor og søster at forsørge, men min gage er jo nu altså ganske god - *meget* god, gudbevares - og så videre - og altså i det hele taget -

ADOLF LEVIN:

Nå ja, altså - men den høje hat, Meyer?

MEYER:

Jo. Nu kommer den. Et øjeblik. - Jeg har nu været hos Dem i 20 år, og jeg har grund til at tro, at De ikke er helt utilfreds med mit arbejde. De har selv nu og da slået på, at De blev ældre, og at jeg måske engang med tiden, når De trak Dem tilbage - eller lignende - kunne overtage forretningen og altså selvfølgelig forrente og afdrage Deres kapital til Dem eller Deres - ja, altså - enke. Men nu er det engang således, at jeg er blevet godt og vel 37 og har denne lille - ja, undskyld - kapital, og så mente jeg, at hvis det lod sig gøre, at det alt sammen, både jeg og forretningen og det hele blev i familien -

ADOLF LEVIN:

Familien?

MEYER:

(rejser sig) Ja, undskyld, men altså kort og godt: Jeg tillader mig herved at anholde om Deres frøken datter Esthers hånd.

(Lang pause)

ADOLF LEVIN:

Tja - (Atter pause) Vær så venlig at tage plads, Meyer.

MEYER:

Mange tak.

(MEYER sætter sig igen)

ADOLF LEVIN:

Tja - (Atter pause) Har De talt med Esther?

MEYER.

Nej, hr. Levin.

ADOLF LEVIN:

Med Hugo?

MEYER:

Heller ikke.

ADOLF LEVIN:

Slet ikke med nogen?

MEYER:

Ikke med andre end mor.

ADOLF LEVIN:

Og hvad sagde hun?

MEYER:

Tjo-o. – Ja, det er måske lidt gammeldags, hr. Levin, men jeg mente nu, at denne vej var den rigtigste.

ADOLF LEVIN:

Meget fornuftigt. (Pause) Tja – Ja, når De spørger mig åbent, Meyer, så vil også jeg åbent sige Dem, at den tanke ikke er mig så helt fremmed og heller ikke så helt ubehagelig –

MEYER:

Meget elskværdigt, hr. Levin –

ADOLF LEVIN:

Jeg siger udtrykkelig *mig personlig*. Jacob har jo sin egen forretning og Hugo sin praksis, så min forretning har altså ingen rettelig arvtager. Ganske vist er en forretning ikke på den måde et levende væsen, men den er dog et kært barn, som man nødig ser likvidere eller gå over på fremmede hænder. Ikke at jeg anser Dem for en fremmed, Meyer, hvis jeg gik bort, og De f.eks. bestyrede den for min hustru, hvad jeg altså også har tænkt mig. Men – ikke sandt – hvis den kunne blive i familien, så ville jeg dog ligesom kunne føle mig tryggere i min grav for afdrag og renter – nå ja, for *sikkerheden* altså. Vi forstår hinanden, ikke sandt?

MEYER:

Fuldkommen, hr. Levin.

ADOLF LEVIN:

Jeg kan altså ikke have noget imod det – tværtimod. De er en mand i Deres bedste alder – vel anset på børsen – (MEYER bukker) – velset også andre steder. De kunne rolig sidde der med forretningen og svare hver sit, og der blev dog et ganske smukt lille nettooverskud til Dem. De kunne beholde firmaet A.D. Levin, måske med et lille kompagni – det blev dog altså *mit* navn og *min* slægt – nå ja, De forstår, det er ikke dum forfængelighed.

ADOLF LEVIN (fortsat):

Men hvis De sad her i min stol, Meyer, ville jeg vide, at det stadig var det samme ansete firma, A.D. Levin, med den samme art af kunder og den samme art af forretninger. Altså – hvis det stod til mig – hvis *jeg* skulle vælge svigersøn, der kunne træde til, når jeg faldt fra –

MEYER:

Det ske sent –

ADOLF LEVIN:

Det sker dog - altså for *mig*, for *mit* vedkommende – *mit* samtykke har De.

MEYER:

(rejser sig) Tusind tak.

ADOLF LEVIN:

(lægger fingeren på næsen) Men -!

MEYER:

(sætter sig) Ja, selvfølgelig –

(Pause)

ADOLF LEVIN.

Cigaren er gået ud, Meyer? Vil De ikke tænde?

MEYER:

Tak – jeg vil hellere vente –

ADOLF LEVIN:

Jeg siger: Men! Havde det været, da jeg forlovede mig – dengang eksisterede der overhovedet ikke noget *men*. Men femte Mosebud er ikke længere hvad det var. Dengang var forældrene nr. 1, nu er det børnene. Hvad skal man sige? De kender jo Esther lige så godt som jeg – hun er en ung pige med en mening – også noget nyt.

ADOLF LEVIN (fortsat):

Hun studerer sprog, hun går til forelæsning ... om hun kan koge Dem en tallerken suppe, Meyer, det ved jeg ikke. Nå, men altså: summa summarum – *jeg* kan ikke bestemme. Jeg kan tale med min kone, og hun kan igen tale med Esther, hvis De synes. Og vi må så håbe på, at De, om jeg må være så fri, står lige så højt i kurs hos min datter som hos mig.

MEYER:

(rejser sig) Meget elskværdigt, hr. Levin.

ADOLF LEVIN:

Er det en aftale?

MEYER:

Jo, mange tak –

(SARA LEVIN kommer fra baggrunden til højre, bliver stående i døren, da hun ser MEYER)

SARA LEVIN:

Undskyld –

ADOLF LEVIN:

Kom bare. Meyer og jeg er færdige.

SARA LEVIN:

Jeg troede, De var gået, Meyer. Deres tøj hang ikke i entreen.

MEYER:

(hen efter tøjet) Nej, jeg tog det med ind - undskyld –

(MEYER tager frakke på, ADOLF LEVIN hjælper. MEYER går så hen for at sige farvel til SARA LEVIN, han standser genert med den høje hat i hånden)

SARA LEVIN:

Meyer med høj hat! Tag den på, Meyer, og lad os se, hvordan den klæder Dem.

(MEYER tager hatten på. SARA LEVIN brister i latter)

SARA LEVIN:

Nydeligt! (Hurtig hen og kalder) Esther – Esther – kom et øjeblik!

(ESTHER kommer ind) Vil du se Meyer med høj hat! (De brister begge i latter) Hvor den klæder Dem!

(ADOLF LEVIN ler også, MEYER ligeså)

ADOLF LEVIN:

De ser ud, Meyer, som om De gik på frieri!

(De andre ler endnu højere. MEYER tager hatten af)

ADOLF LEVIN:

Vil De ikke have cigaren tændt, Meyer? – Esther, vil du give Meyer ild?

(ESTHER tænder. MEYER vil tage den)

ESTHER:

Nej, lad mig! (Hun holder den for ham) Værsgod, Meyer. Og til lykke med hatten!

MEYER :

Tusind tak -

(MEYER siger farvel og går. ADOLF LEVIN følger ham ud)

ESTHER:

Tal så med far!

SARA LEVIN:

I morgen, Esther –

ESTHER:

Det samme sagde du i går. Far må vide det, inden Jørgen kommer – jeg har lovet at møde ham nu –

SARA LEVIN:

Lad det vente –

ESTHER:

Jeg kan ikke holde det ud længere.

SARA LEVIN:

Jeg tør ikke.

ESTHER:

Du må, mor.

SARA LEVIN:

Jeg kan ikke.

ESTHER:

Nu skal du. (Kysser hende) Så mor – (I det samme hører man ADOLF LEVIN nynne. ESTHER løber hurtig ud)

SARA LEVIN:

Esther –

(ADOLF LEVIN kommer muntert nynnende ind. SARA LEVIN står uden at røre sig. Han går, stadig nynnende, hen og tager noget røg. Pludselig løsriver SARA LEVIN sig og går hurtig hen mod det sted, som ESTHER gik ud)

ADOLF LEVIN:

Hvor skal du hen?

SARA LEVIN:

Ud et øjeblik.

ADOLF LEVIN:

Haster det?

SARA LEVIN:

Haster –

ADOLF LEVIN:

Nå, så bliv. – Generer det dig, at jeg ryger? (Da SARA LEVIN ikke svarer)
Jeg siger generer det dig, at jeg ryger?

SARA LEVIN:

Hvorfor skulle det pludselig genere mig?

ADOLF LEVIN:

Du har jo hoste –

SARA LEVIN:

Den smule bronkitis –

ADOLF LEVIN:

Bronkitis – nu skal det være fint ...

(Der bliver en lille pause. Han sætter sig, nyder røgen)

ADOLF LEVIN:

Ja, Sara – når vi sidder her, vi to gamle, i vores hyggelige lejlighed og ser, hvordan vi har det, og tænker på hvordan andre har det, så kan vi dog i grunden ikke sige andet, end at det er gået os ganske godt. Når jeg tænker på den dag, vi kom herover efter fars fallit med de sølle 6000 kr., som jeg havde lånt af din onkel Julius ... til 6½ procent for øvrigt – nå, Schwamm darüber! Det skulle nogen dengang have sagt, at jeg nu skulle sidde her i en dejlig lejlighed med alle bekvemmeligheder og nymodens narrestreger i min egen ejendom, ikke sandt..?

SARA LEVIN:

Jo –

ADOLF LEVIN:

Altså i den retning må vi ikke klage. Men, Sara, vi begynder at blive gamle – ja, det kan ikke nytte – *jeg* gør det i alt fald, og jeg har tænkt *mit*. Der kommer yngre kræfter, der kommer yngre forretninger, og hvem ved, hvordan det vil gå. Du ved, at jeg til nytår gav Meyer prokura – det var, som jeg sagde dig, for at knytte ham fastere til forretningen. Men prokura og prokura er ét, og sin egen forretning er jo noget andet. – Jeg sad lige, som du så og talte med Meyer om forskelligt, og jeg kunne mærke, at han havde noget i tankerne – en plan altså – et slags fremtidsperspektiv – nå ja, han er en ung mand i sin bedste alder, og man kan ikke sige noget til, at han vil frem og selv engang stifte - skabe sig - kort sagt: have et hjem. Og så faldt det mig ind, sådan ganske tilfældigt, om man ikke på en eller anden måde kunne tænke sig en ordning, hvor jeg knyttede ham til mig, samtidig med at han knyttede mig til sig - et slags kompagniskab - et slags - et slags - (Med pludselig overgang) Hvorfor sidder du der og spiller den stumme og lader *mig* tale - -!

SARA LEVIN:

Hvad vil du have, jeg skal sige?

ADOLF LEVIN:

Du plejer ellers ikke at være i forlegenhed.

SARA LEVIN:

Jeg har så tit sagt dig, Adolf – jeg forstår mig ikke på forretning.

ADOLF LEVIN:

Forretning og forretning – du vil dog nok vide dig sikret?

SARA LEVIN:

Det bliver der nok sørget for.

ADOLF LEVIN:

Og når jeg så engang falder fra, og du står der?

SARA LEVIN:

Foreløbig sidder vi her jo.

ADOLF LEVIN:

Og når jeg ikke sidder her længere?

SARA LEVIN:

Så har jeg jo Meyer.

ADOLF LEVIN:

Ja, hvis du har ham.

SARA LEVIN:

Meyer!

ADOLF LEVIN:

Nu kan du få ham.

SARA LEVIN:

Hvad vil det sige?

ADOLF LEVIN:

Altså - det vil sige - Meyer har været her for at anholde om Esthers hånd.

SARA LEVIN:

Meyer!

ADOLF LEVIN:

Ja, Meyer –

SARA LEVIN:

Esther og Meyer!

ADOLF LEVIN:

Ja, ja – Meyer og Esther!

SARA LEVIN:

Aldrig!

ADOLF LEVIN:

Hvad skal det sige: aldrig? Er Esther måske for fin til Meyer? Har vi ikke før talt om Meyer? Har jeg ikke forklaret dig, at mine penge så kunne blive stående hos Meyer og forrentes anstændigt i stedet for at anbringe dem i 4 % papirer? Kan du finde nogen bedre sikkerhed? Forstår du dig på ejendomme? Kender du konjunkturerne? Altså: kan *du* skaffe mig en bedre svigersøn end Meyer?

SARA LEVIN:

Jeg skal ikke skaffe dig en svigersøn.

ADOLF LEVIN:

Jeg skaffer ham jo også.

SARA LEVIN:

Vi skal ikke skaffe Esther en mand.

ADOLF LEVIN:

Hvem skaffede dig en mand?

SARA LEVIN:

Et Guds under, at det gik!

ADOLF LEVIN.

Har du noget at beklage dig over?

SARA LEVIN:

Nej, jeg har haft det som en prinsesse.

ADOLF LEVIN:

En dejlig prinsesse –

SARA LEVIN:

Nå, jeg har set dem, der var værre –

ADOLF LEVIN:

Jeg ikke.

SARA LEVIN:

Esther skal ikke have en mand, som ikke passer for hende. Er det dig og din forretning, der skal giftes? *Du* kan ikke bestemme, og jeg kan ikke bestemme. Esther må selv vælge.

ADOLF LEVIN:

Og Meyer?

SARA LEVIN:

Du med din Meyer!

ADOLF LEVIN:

Måske går han.

SARA LEVIN:

Meyer går ikke.

ADOLF LEVIN:

Og hvis han nu gør det alligevel?

SARA LEVIN:

Så må Meyer gå. – Eller du mener måske, at *jeg* skal *gifte* mig med ham?

ADOLF LEVIN:

Vær så god! Hvis han vil ha´ dig!

SARA LEVIN:

Altså, Adolf – som jeg siger dig - - bland dig ikke i det spørgsmål. Esther må selv vælge.

ADOLF LEVIN:

Nå, så det må hun?

SARA LEVIN:

Ja.

ADOLF LEVIN:

Vi forældre har slet ikke noget at skulle have sagt?

SARA LEVIN:

Ikke i det spørgsmål.

ADOLF LEVIN:

Ikke det?

SARA LEVIN:

Nej.

ADOLF LEVIN:

Ikke spor?

SARA LEVIN:

Ikke spor!

ADOLF LEVIN:

Ser man det!

SARA LEVIN:

Ja. For Esther *har* valgt!

(Der bliver en pause)

ADOLF LEVIN:

Esther *har* valgt? Hvad skal det sige? Esther gør dit, og Esther gør dat, og jeg ved ingenting. Jeg sidder her i min stol, og mitten darin fortæller du mig, at Esther har valgt sig en mand. Hvad er det for narrestreger? (Da hun tier) Hvem er det? (SARA LEVIN tier) Den unge Hirsch?

SARA LEVIN:

Nej.

ADOLF LEVIN.

Dr. Cohn?

SARA LEVIN:

Nej.

ADOLF LEVIN:

Der kommer jo ikke andre her i huset.

SARA LEVIN:

Det er slet ikke nogen, som kommer her i huset.

ADOLF LEVIN:

Hvem er det da?

SARA LEVIN:

Du kender ham ikke.

ADOLF LEVIN:

Jeg kender ikke en ung jøde, som min datter forlover sig med?

SARA LEVIN:

Det er ingen jøde.

ADOLF LEVIN.

Ingen jøde! Hvad er det her? Hvem er det? Hører du ikke – hvem er det, spørger jeg! Nå -?

SARA LEVIN:

Dr. Herming.

(Han ser længe på hende. Så kaster han sig rundt med en høj latter)

ADOLF LEVIN:

Herming -!

(Han sidder med hovedet i sine hænder)

ADOLF LEVIN:

Herming - - Herming - - hahaha - Aldrig! Aldrig! Det skal blive løgn. Min datter – min datter forlovet med en Herming - aldrig! Hvor er Esther? – Få hende ind! – Hører du ikke! (hun bliver siddende) Esther! (han går ud af rummet) Esther! (Han kommer ind igen) Hvor er Esther, spørger jeg!

SARA LEVIN:

Esther er gået –

ADOLF LEVIN:

Aldrig! Det skal blive løgn! Alle andre. Ikke ham! Jeg har hørt meget - set meget i mit liv - ondskab - frækhed - Risches - men at min egen datter går hen og forlover sig med en slubbert - nå ja, sønnen af en slubbert - aldrig! (Han går hen til sin stol, kaster sig på den) Jeg har aldrig hilst på ham siden - ikke på gaden - ikke på børsen - jeg har aldrig, aldrig rørt en forretning, hvor han havde sin hånd med i spillet - selv om der lå 1.000, 10.000 kroners fortjeneste her på bordet, ville jeg aldrig række ham så meget som spidsen af min lillefinger. Og så går min datter hen og forlover sig med hans søn! Må jeg så ikke le? Må jeg ikke falde på knæ og takke min Gud ...! (Han sidder med hovedet i sine hænder) Det var en Herming, der erklærede far fallit, selv om han bad om prolongation - men nej - hr. Herming protesterede og gjorde arrest. Han kom i fars hus, han åd hans gode mad og tog sin gode provision, og da det så kneb, så - (han gør en bevægelse, som om han huggede noget over) *Risches!* - Det var en Herming, som gik i skole med mig, var du med mig, og da jeg kom herover, forarmet, forgældet og søgte plads, den dårligst lønnede, den usleste plads - hvem sad så der i sit fine kontor ud til kanalen og lod mig stå op og var pludselig blevet Des? - "Vi vil ingen jøder have her i banken!" - Der stod jeg og så på hans ryg, mens han drejede sig om og tog sig en frisk cigar - adjøs! Jeg kunne have slået ham ihjel - jeg rystede, da jeg gik fra ham, men jeg lovede mig selv, at det navn skulle jeg hade, altid skade, og jeg har hadet det, og jeg har skadet det, Gud være lovet, bare ikke nok, desværre.

SARA LEVIN:

Adolf dog -!

ADOLF LEVIN:

- og aldrig, aldrig glemme!

SARA LEVIN:

Adolf -!

ADOLF LEVIN:

Og nu? Hvad nu? Nu sidder du der, som om der ingenting var sket og fortæller mig ganske rolig, at min datter har forlovet sig med en Herming. Vi er i familie. Er det ikke glædeligt – retfærdigt, ikke sandt? Jeg skal møde hans uforskammede ansigt i morgen på børsen, og han kan fortælle til alle i byen, at han og jeg er kommet i familie. Måske vil man gratulere, og kan jeg spørge: til hvad? Kan jeg benægte det eller lade som jeg ingenting ved? Levin & Herming vil man *sige* og lave vitser om det nye firma. Og jeg skulle ikke være glad - jeg skulle ikke holde mig på maven og le højt -

(Han sidder ved bordet med hovedet mellem hænderne og rækker sukkende frem og tilbage. Der er stille lidt. Så rejser SARA LEVIN sig og går hen bag hans stol)

SARA LEVIN:

Adolf - (ADOLF LEVIN er helt opløst) Så - så -

ADOLF LEVIN:

Lad mig være i fred - -

(Stilhed. SARA LEVIN bliver stående bag ham. Pause)

SARA LEVIN:

Lad os tage det lidt roligt, Adolf. Tror du, *jeg* er glad – men hvad hjælper det? De unge vil sådan, og vi gamle vil sådan – hvad skal man sige? Har vi ikke selv engang været unge, og syntes vi altid, de gamle havde ret? Nå, ja – vi rettede os efter dem – sådan var tiden dengang, men sådan er den ikke mere. Kan vi lave tiden om? Kan Esther? Og bliver den anderledes, fordi vi ikke kan følge med? – Ved Gud i himlen, Adolf, hvis jeg var Esther, og jeg vidste, hvor stor en sorg jeg gjorde dig - jeg kunne ikke - men hvad kan jeg?

ADOLF LEVIN:

Nej.

SARA LEVIN:

Nej.

ADOLF LEVIN:

Nu kan du ikke, nej.

SARA LEVIN:

Nu?

ADOLF LEVIN:

Men dengang du kunne det?

SARA LEVIN:

Hvad kunne jeg?

ADOLF LEVIN:

Da sagde du ingenting.

SARA LEVIN:

Jeg vidste jo ingenting.

ADOLF LEVIN:

Vidste du ikke, hun gik til forelæsning?

SARA LEVIN:

Hvem går ikke til forelæsning?

ADOLF LEVIN:

Vidste du ikke, det var en Herming?

SARA LEVIN:

Går unge piger til forelæsning for at forlove sig?

ADOLF LEVIN:

Taler vi alvor?

SARA LEVIN:

Spøger *du*?

ADOLF LEVIN:

Altså: enten gør Esther den forlovelse forbi. Eller også ikke en dag længere her i huset!

SARA LEVIN:

Adolf!

ADOLF LEVIN:

Ikke en time –

SARA LEVIN:

Adolf dog!

ADOLF LEVIN:

Heraus!

SARA LEVIN:

Er *jeg* her? (ADOLF LEVIN stirrer målløs på hende) Jeg er her måske dog også, siger jeg! (ADOLF LEVIN ser sig forvirret omkring) Og hvor *jeg* er, dér er også Esther!

ADOLF LEVIN:

Er da alting med ét forrykt! ”Esther er, hvor jeg er -?” Er jeg herre i mit hus?

SARA LEVIN:

Er Esther mit barn?

ADOLF LEVIN:

Et spørgsmål –

SARA LEVIN:

Ja – jeg spørger! Du spørger, om du er herre i dit hus – jeg spørger, om Esther er mit barn! Hvad vil det sige, at barnet skal ud af dit hus? Vil du smide hende på gaden? Pjank! Ja, jeg siger: pjank! Hvad Esther gør eller ikke gør, det kan du synes om eller ikke synes om, men forbyde hende huset, så længe *jeg* er her – pjank! Tror du, *jeg* synes, det er narrestreger? Tror du, *jeg* havde valgt en hr. Herming? Men nu er det ikke mig, men det er barnet, det gælder, og selv om du låser dine døre nok så meget, så har jeg dog også en nøgle, der kan lukke op.

ADOLF LEVIN;

Nå, så det har du?

SARA LEVIN:

Det har jeg!

ADOLF LEVIN:

Vi får se.

SARA LEVIN:

Det får vi, ja! Tal dog ikke som et barn, Adolf! – Du har tænkt dig noget andet – jeg måske også – hvad for forældre har ikke det? Du kan sige, det er en ulykke – så må vi finde os i ulykken. Jeg ville have givet år af mit smule liv for at det ikke var sket, om ikke andet så for din skyld. Men nu er det engang sket, og barnet er vores barn, og når hun siger, det er hendes lykke –

ADOLF LEVIN:

Lykke –

SARA LEVIN:

Ja, så *er* det hendes lykke, og så må vi bøje os.

ADOLF LEVIN:

Du, ja.

SARA LEVIN:

Du også.

ADOLF LEVIN:

Aldrig.

SARA LEVIN:

Kan du forhindre det?

ADOLF LEVIN:

Vi får se.

SARA LEVIN:

Du med dit: se og se. Kan Esther forlove sig efter loven uden at spørge dig?

ADOLF LEVIN.

Hvem spørger om loven?

SARA LEVIN:

Jeg spørger.

ADOLF LEVIN.

Er *jeg* jurist?

SARA LEVIN:

Altså: hun *kan* det. – Hvad vil du så? Skrige op – skabe ufred – får du Esther fra sit på den måde? – Jeg har talt med Esther – jeg har tigget og bedt hende – hun *vil* nu have sin doktor. Hvad hjælper det så, at du råber op? Du talte om, da vi var unge? Var din far så særlig henrykt, da du forlovede dig? Jeg var en fattig pige – I var rige dengang – sagde man i alt fald. Havde du dengang taget en frøken Herming, var hun måske blevet bedre modtaget –

ADOLF LEVIN:

Blev du ikke godt modtaget?

SARA LEVIN:

Din far sagde til mig: Gud velsigne dig, mit barn – siden det ikke kan være anderledes.

ADOLF LEVIN:

Far var gammeldags –

SARA LEVIN:

Men du er moderne?

ADOLF LEVIN:

Far ville vende sig i sin grav, hvis han hørte, hvad her er sket.

SARA LEVIN:

Er vi først der, bliver vi nok liggende.

ADOLF LEVIN:

Er det narrestreger, dette her!

SARA LEVIN:

Nej, Adolf, nej – ved Gud i himlen, jeg kunne græde, når jeg ser dig – jeg har ligget og grædt i de sidste nætter, når du lå og sov – men kan det hjælpe? Jeg ved ikke, hvad jeg ville give, hvis det kunne hjælpe. Men hvad har vi andet end de børn på vores gamle dage?

Hvad er det alt sammen – forretning og penge, og vores 6 værelses lejlighed og hus og hjem, når ikke børnene er her? Du taler om, at Esther skal ud af dit hus – ser du da ikke nu, hvad det er for en galskab. Hvad har du så? Hvad har jeg? Så kan vi sidde her, vi to gamle, og et eller andet sted derude sidder vores barn og er lige så ulykkelig som vi – Ja, jeg elsker de børn – jeg har ikke andet. Der hvor jeg er, der er de.

SARA LEVIN (fortsat):

Det, som jeg har, det har de. Om vi synes om eller ikke synes om – om i mener dit, eller vi mener dat – der er kun et eneste - at have dem omkring sig - at beholde dem omkring sig - at holde sammen, Adolf, så længe vi er her – hvem ved hvor længe -

(Det ringer på døren. De vender sig, står lidt. Så går SARA LEVIN derud. Man hører JACOBS, HUGOS og LILLE SARAS stemmer)

JACOB:

(stikker hovedet ind ad døren) Goddag -! (Han lader LILLE SARA løbe først. Hun løber hen og siger goddag til bedstefaren, som bøjer sig ned og kysser hende. JACOB kommer ind, fulgt af HUGO. Den lille løber ud)

LILLE SARA:

Bedstemor!

HUGO:

Goddag, far -

ADOLF LEVIN:

Goddag, min dreng.

HUGO:

Du har det godt?

ADOLF LEVIN:

(Rolig) Jo, tak.

JACOB:

Gudskelov! Dejligt vejr. Hugo kom op, og så gik vi en lille tur. Hvad gør man med en søndag? Dina har lidt snue – nå, det renser. (Sætter sig.) Hyggeligt, hyggeligt – ah! Jeg har selv et herreværelse på 9 x 10 med panelsofa og bøffellæder, som har kostet en formue. Jeg har prøvet

JACOB (fortsat):

snart med sofa på lige og sofa på skrå og med stolene her og med stolene der – men er der hyggeligt?

HUGO:

Nej.

JACOB:

Har jeg spurgt dig? Kan *du* gøre det hyggeligt?

HUGO.

Nej.

(ADOLF LEVIN afbryder)

ADOLF LEVIN:

Er I færdige? Må jeg få ordet et øjeblik? Tak. (Til JACOB) Hvis du anede noget om, hvad der er sket her i dag, så sad du ikke der og snakkede op om panelsofa og bøffellæder –

(Han sætter sig med hovedet i sine hænder, JACOB og HUGO rejser sig og går hurtigt hen på hver side af hans stol)

HUGO:

Hvad er der, far?

JACOB:

For Gud i himlens skyld, far, hvad er der?

(ADOLF LEVIN løfter hovedet, ser fra den ene til den anden)

ADOLF LEVIN:

Ikke andet, end at jeres søster har forlovet sig med en *kemer*.

HUGO:

Har Esther?

JACOB:

Med hvem?

ADOLF LEVIN:

Ja, ved du med hvem?

JACOB:

Nej?

ADOLF LEVIN:

(Til HUGO) Ved *du*?

HUGO:

Nej?

ADOLF LEVIN:

Hr. Herming.

JACOB:

Søn af etatsråd Herming! Er hun forrykt! Far skal måske endnu på sine gamle dage trække sine veksler på -

HUGO:

Ti dog stille, Jacob -

JACOB:

Det er umuligt!

ADOLF LEVIN:

Det *er* muligt! (I det samme kommer SARA LEVIN hurtig ind) Spørg din mor -

SARA LEVIN:

Adolf –

ADOLF LEVIN:

Hvad er der?

SARA LEVIN:

De kommer -

ADOLF LEVIN:

Hvem?

SARA LEVIN:

Esther og hendes forlovede.

ADOLF LEVIN:

Så går jeg!

SARA LEVIN:

Adolf !

JACOB:

Selvfølgelig går far.

HUGO:

Selvfølgelig går far ikke! Esther har gjort noget, som vi kan synes om eller ikke synes om. Men den, der kommer her, har ikke gjort os noget ondt. Det er en fremmed, som kommer her på en høflighedsvisit, og han har som en hvilken som helst fremmed krav på høflighed fra vor side –

ADOLF LEVIN:

Skal jeg takke ham for æren? Skal jeg falde ham om halsen?

JACOB:

Ja, skal vi falde ham om halsen?

SARA LEVIN:

Ti stille, Jacob.

HUGO:

Far skal ikke falde ham om halsen, og du skal ikke falde ham om halsen, men I skal være her for Esthers skyld – for jeres egen skyld. Jeg har heller ikke i sinde at falde nogen om halsen. Fordi jeg giver ham hånden, har jeg ikke givet ham andet. Men han skal ikke gå herfra og kunne hæfte så meget som *så* på nogen af os. Jeg bliver – du også, Jacob, - vi er Esthers brødre. Og du far først og fremmest!

(Det ringer på døren. ADOLF LEVIN går)

SARA LEVIN:

Hører du, Adolf!

ADOLF LEVIN:

Du ser jo, hvad jeg hører!

HUGO:

Du kan ikke gå, far. Vi er da ikke pøbel. (Da den ADOLF LEVIN vender sig) Ja, det er kun pøbel, der gør sådan!

ADOLF LEVIN:

Så *er* jeg pøbel!

(Han går ud. De andre står et øjeblik og ser mod døren til entreen. JØRGEN kommer ind, fulgt af ESTHER. De standser lige indenfor)

ESTHER:

Det er min forlovede, Jørgen – det er mor. (JØRGEN går hen og rækker i tavshed SARA LEVIN hånden.) Det er min broder, Hugo – (HUGO går hen og rækker ham hånden) - og det er min broder Jacob – (JACOB bliver stående og hilser med et køligt buk. Stilhed)

SARA LEVIN:

Vil De ikke værsgod at sidde ned?

JØRGEN:

Tak.

(De sætter sig med undtagelse af ESTHER. JACOB studerer tilsyneladende nogle kurslister. Nu og da kaster han hurtige sideglimt hen mod den fremmede)

JØRGEN:

Ja, De må undskylde, fru Levin, jeg ville have været her i går, da det var Deres helligdag, men Esther mente ikke, det passede så godt, og søndagen er jo nu vel også en slags fælles helligdag eller hviledag, hvad jeg skal kalde det –

SARA LEVIN:

Det er den jo, ja.

(Lille pause)

HUGO:

Far måtte desværre til et meget vigtigt møde i dag, dr. Herming, så jeg må bede Dem meget undskylde –

JØRGEN:

Bevares. (Der bliver igen en pause. JØRGEN ser sig omkring i stuen, JACOBS øjne følger ham) Hvor er her hyggeligt! – Esther har så tit fortalt mig om Deres hjem her. Jeg har aldrig før været i et jødisk hjem – ja, nok hos jøder, men altså –

JACOB (pludselig):

Ja – jøder og jøder er to ting, hr. doktor.

(ESTHER sender ham et blik)

JØRGEN:

Selvfølgelig.

SARA LEVIN:

Jeg synes snart ikke, der er nogen forskel – jeg mener i hjemmene. Vi har det som alle andre, synes jeg... men De mener måske også mere sådan - sådan -

HUGO:

I tonen –

JØRGEN:

Måske –

SARA LEVIN:

Å ja, måske.

(Pause. De ser sig alle omkring i stuen. Pludselig rejser SARA LEVIN sig)

SARA LEVIN:

Vil De ikke nyde et glas eller andet?

JØRGEN

Tak, De må endelig ikke ...

ESTHER:

Nu skal jeg!

SARA LEVIN:

Nej – lad nu mig – (går ud)

JØRGEN (til JACOB):

Jeg kender godt Deres ansigt fra gaden, hr. Levin.

JACOB:

Så?

(Pause. De ser nu et øjeblik på hinanden)

HUGO:

Det må være et yderst interessant fag, Deres, dr. Herming.
Kulturhistorie, ikke sandt?

JØRGEN:

De forelæsninger, jeg lige nu holder, er over jødisk litteratur fra Maimonides til Mendelsohn. (JACOB vender sig interesseret) Det jødiske folks historie har altid interesseret mig levende. (Med et smil) Det er måske også den interesse, jeg kan takke for, at jeg mødte Esther. (Han rækker hånden hen mod ESTHER, der står med ryggen til) Tror du ikke, Esther?

ESTHER:

Jeg hørte ikke -

(Hun går hen til ham, SARA LEVIN kommer i det samme ind med karaffel og glas. Den LILLE SARA følger efter hende med en kagebakke)

SARA LEVIN:

Kan du sige goddag til den fremmede herre -

(LILLE SARA går hen, rækker hånden.)

JØRGEN:

Goddag -

SARA LEVIN:

Den rigtige hånd ... (LILLE SARA giver hånd)

JØRGEN:

Hvad hedder du, min stump?

(LILLE SARA skjuler sig bag bedstemoderen)

JACOB:

Nå, hvad hedder du?

LILLE SARA :

Sara.

JØRGEN:

Sara - det var dog en yndig, lille pige. (Til HUGO) Er det Deres?

HUGO:

Nej, desværre.

JACOB:

(rejser sig stolt, nærmer sig langsomt) Næh ... det er min, hr. doktor.

Det er den ældste. Jeg har en, der er yngre. Foreløbig.

(De griner alle lidt)

SARA LEVIN:

Værsågo. (De tager glassene, klinker) Velkommen -

JØRGEN:

Tak.

LILLE SARA:

Må jeg ikke også klinke?

JØRGEN:

Jo, du må, min lille ven. - Vil du klinke med mig? (LILLE SARA klinker) Vil du også give mig et lille kys?

LILLE SARA:

Latter

(I det samme øjeblik træder ADOLF LEVIN ind. Dyb stilhed, mens han nærmer sig)

HUGO.

Det er hr. doktor Jørgen - Esthers forlovede - min far.

(De hilser. Alle bliver stående)

SARA LEVIN:

Vi mente ikke, du var hjemme.

ADOLF LEVIN:

Ikke hjemme?

ADOLF LEVIN:

Når her kommer besøg? - Jeg er da ikke pøbel.

SARA LEVIN:

Må jeg skænke dig et glas, Adolf?

ADOLF LEVIN:

De undskylder mig, hr. doktor, men jeg tåler ikke, desto værre - (Lille pause. Så siger han med en håndbevægelse.) Vil De dog ikke sidde ned?

(Alle sætter sig på stole rundt omkring)

JØRGEN:

Jeg håber da ikke, jeg har ulejliget Dem.

ADOLF LEVIN:

Ulejliget - på en søndag -?

JØRGEN:

Jeg mente fra mødet.

ADOLF LEVIN:

Mødet?

HUGO:

Det møde, ja, du kommer fra, far.

ADOLF LEVIN:

Nå – ja - nej, på ingen måde. (Lille pause) De studerer kultur, hr. doktor?

JACOB:

Doktoren fortæller netop, far, at det navnlig er det jødiske folks kultur. Meget interessant, ikke?

ADOLF LEVIN:

Meget interessant. – Hvor gammel er De, med forlov?

DR.HERMING:

30 år.

ADOLF LEVIN:

De kender måske min søn dér – han er også doktor.

HUGO:

Jamen, Jørgen Herming er ikke doktor – ikke læge altså. Han er dr.phil. og docent ved universitetet.

ADOLF LEVIN:

Altså videnskabsmand?

JØRGEN:

Efter ringe evne, ja.

ADOLF LEVIN:

Og kan altså med tiden blive professor?

JØRGEN:

Forhåbentlig.

ADOLF LEVIN:

Jaså. (Ser lidt på ham, siger så) Siden De interesserer Dem for jødefolkets kultur, hr. doktor, kunne det måske more Dem at se de to billeder der. Det er mine salig forældre.

(ADOLF LEVIN viser billederne frem, de hænger ude over publikum)

JØRGEN:

Det er et par sjældent karakteristiske ansigter.

ADOLF LEVIN:

Synes De?

JØRGEN:

Du ligner din bedstemor, Esther.

ESTHER:

Det mener du da ikke –

SARA LEVIN:

Jo, nu De siger det –

JACOB:

(Idet han går hen mod sofaen og løfter LILLE SARA op for at hun kan se billederne) Ja virkelig, det gør hun –

ADOLF LEVIN:

Hun måtte ønske det.

JØRGEN:

Deres far var måske også forretningsmand, hr. Levin? Han ligner en af de store købmænd fra begyndelsen af forrige århundrede –

ADOLF LEVIN:

Far var købmand i Horsens –

JØRGEN:

Horsens? Der stammer vi også fra. De har måske kendt min familie?

ADOLF LEVIN:

En smule, ja.

JØRGEN:

Det var da morsomt!

(Han ser sig glad omkring. Alle de andre er tavse)

SARA LEVIN:

Et lille glas til, hr. doktor?

JØRGEN:

Nej, mange tak.

Ja undskyld, så må jeg vist –

(De andre rejser sig også)

SARA LEVIN:

De må da drikke Deres glas ud.

JØRGEN:

Tak. (Han tager sit glas. HUGO, JACOB og SARA LEVIN tager deres) Ja, så takker jeg for venlig modtagelse. Jeg kan jo ikke forlange, at De skal kende mig første gang, De ser mig. Jeg ville jo blot, som man siger, vise mit ansigt. Men jeg håber, at vi senere skal komme hinanden nærmere, og jeg kan kun sige, at jeg for mit vedkommende glæder mig til det.

ADOLF LEVIN:

Meget elskværdigt –

ESTHER:

Jeg følger dig på vej.

JØRGEN:

Tak. (Han rækker ADOLF LEVIN hånden) Farvel, hr. Levin –

ADOLF LEVIN:

Farvel, hr. doktor.

JØRGEN:

Farvel, fru Levin.

SARA LEVIN:

Farvel, og tak for besøget.

JØRGEN (til JACOB):

Farvel –

JACOB:

(rækker ham hånden) Glæder mig meget –

JØRGEN:

Farvel, dr. Levin –

HUGO:

På gensyn.

(JØRGEN vil gå. Den lille SARA LEVIN, som han har glemt, løber efter ham)

LILLE SARA:

Farvel!

JØRGEN:

Farvel, lille Sara! – Skal vi to være gode venner?

LILLE SARA:

Ja.

ESTHER:

(til de andre, idet hun går ud) Farvel –

LILLE SARA

Farvel Esther!

(Da JØRGEN og ESTHER er gået, er der nogle øjeblikkes stilhed. De bliver alle stående på samme sted, ligesom lyttende)

JACOB:

Nå? (Ingen svarer.) Net menneske?

(HUGO gør en tyssende bevægelse hen imod ham. ADOLF LEVIN har set på sit ur og går så hen mod udgangen)

SARA LEVIN:

Går du?

ADOLF LEVIN:

Ja.

SARA LEVIN:

Hvorhen?

ADOLF LEVIN:

I synagogen.

SARA LEVIN:

(hvisker til sønnerne) Gå med far –

HUGO:

Jeg går med, far!

ADOLF LEVIN:

Gør du?

JACOB:

Jeg også!

SARA LEVIN:

Så bliver lille Sara hos mig, til I kommer tilbage.

(ADOLF LEVIN er gået ud i entreen. Sønnerne er blevet stående henne hos moderen)

JACOB.

Hvad siger du så, mor?

SARA LEVIN:

Hvad skal man sige?

HUGO:

Hvad tror du?

SARA LEVIN:

Kan det hjælpe?

JACOB:

Han kyssede barnet – det kunne jeg lide.

ADOLF LEVIN:

(Ind, nu med overtøj) Kommer I så?

JACOB.

Ja, nu kommer vi. (Kysser moderen) Farvel, mor –

HUGO:

Farvel –

(De går ud i entreen. SARA LEVIN følger et stykke, vinkende farvel, med LILLE SARA ved hånden. Derefter sætter hun sig på en, som hun er standset ved)

SARA LEVIN:

Ak ja, min lille Sor´che - - ak ja, min lille Sor´che...

(PAUSE)